Ч. 191. (690) Львів, середа дня 29. серпня 1917 Рік III.

Українське Слово

Ціна примірника 10 сот. На провінції 12 сот. В займитих територіях 4 коп.

політична, економічно-суспільна й літературна часопись. (Редакція: Руська ч. 3).

Виходить що дня рано крім понеділка.

Умови передплати у Львові:	
На рік	24·— К.
„ півроку	12·— „
„ чверть року	6·— „
„ місяць	2·40 „

В краю і державі:	
На рік	32·— К.
„ піврок	16·— „
„ чвертьроку	8·— „
„ місяць	2·70 „

За границю:	
В Німеччині	37 мар.
В Америці	11 дол.
В инших державах	54 фр.

Перед новим шкільним роком.

(С) З новим шкільним роком ждуть нас нові зусиля, нова проба, новий, твердий іспит. Ціла українська, східна часть Галичини — відбита. Та народ, який що-йно охоловув по страшнім і руїнним валкованю рідної землі, який що-йно обтер кріваврй, передсмертвий піт із свойого сгурбованого чола, ледви зможе подумати про потребу науки та про будучу долю своїх дітий, ледви зможе і потрафить займити ся кованем красшої долі для своїх дітий на руїнах своєї гіркої праці. Тому в се гуманне діло потреба нам доконче вложити велику силу енерґії і то масової енерґії.

Почин і прегарний взір — примір до переведеня такого діла у нас уже є. З правдивою, подиву гідною посвятою і розмахом кинули ся ми ратувати найменші наші діти т. є. сироти. Сей почин такий ідейний, так гарний, так високо гуманний і культурний у нинішню хвилю злиднів що довго про се розписувати ся годі, але як що згадуємо про него, то робимо се тому, щоб виказати і перед самі очи поставити нам, що у нас, коли треба, все знайде ся сила енерґії і можна буде нашу суспільність загріти, і захопити кличем — ратувати так само як сироти нашу українську, шкільну молодіж — з такою самою жертвенностю, посвятою, з таким самим вирозумінєм, геройством, поривом і самовідреченєм.

В послідних, передвоєнних роках, від коли в нашій суспільности загомонів і приняв ся був клич „Рідної школи", не з року на рік, а таки з дня на день росло і помножувало ся число нашої шкільної молодіжи. Ми ставали горді і гордо споглядали в нашу певну будучність, бо кождий з нас розумів се дуже добре, що в міру зросту нашої української інтеліґенції кріпшає і росте в масах народна свідомість, народна відпорність, одним словом народна сила. Наш український простолюдин стрічав ся все частійше і частійше з українським інтеліґентом в урядах, в канцеляріях, в товариствах не лиш на селі, але і в місті, чув, що ті інтеліґенти уживають української мови, як розговірної в щоденнім житю, бачив як працею тих інтеліґентних сил повстають українські товариства, спілки, читальні, вводить в пороги рідної, української, нехай і приватної школи, але своєї рідної школи свою дитину і сам як дитина радів, тішив ся і ріс на души, визволяв ся поволи і отрясав ся з останнього пороху грубого, морального, гнилого рабства-пониженя та як Бог приказав, ставав людиною і як людина став поволи, але самопевно обновлювати своє довговіковим ярмом прибите житє.

Росло, річ ясна, з кождим роком і число нашої академічної молодіжи, так що не ми самі, але і инші народи дивувались сему, що український народ не може добити ся свого університету для своєї академічної молодіжи, що перейшла була далеко числом поза тисячку, коли иншим народам меншим в троє від Українців, як пр. Італійцям, признано університет мимо відомої їх нетерпимости і іреденти. І хто зна, чи ми як народ не булиб самі сотворили собі вже університет або академію власними фондами і силами, якби не була спалахнула теперішна страшна війна, що лягла руїною і придавила весь наш духовий, кількадесятьлітний доробок на всіх полях, головнож на поли нашого рідного шкільництва.

Та рук нам опускати не вільно. Ми з тим більшою енерґією, з тим більшим розгоном, з тим більшою посвятою мусимо кинути ся до духової праці, в хосен нашої шкільної молодіжи, так як займили ся ми до тепер нашими сиротами. Як вишукували ми скрізь сироти, потворили сирітські комітети опіки, так само мусимо шукати за такими хлопцями і дівчатами, що або ходили вже до школи, але по причині воєнної хуртовини кинули книжку, або дають як свіжі адепти на шкільній лавці повну запоруку, що в школі булиб добрими і пильними учениками і моглиб в будучности віддячити ся народови за се, що народ подбав про їх виховане і науку. Обовязок сей спадає в першій мірі на наше духовенство і народне учительство по селах, бо вони одні безпосередно стикають ся з народом, знають його і могуть на него вплинути. Найкрасшим способом на се є, тепер, коли рік шкільний зачинає ся, заохотити людий до висиланя дітий в школу з проповідниць, длятого, що кожде слово, яке паде з проповідниці, народ важить і розбирає. В читальни знову треба дати виклад та розяснити народови, що то є школа, наука, образоване та який то тяжкий і непростимий гріх держати діти в темноті. Виказати на живих примірах, що якби так Чехи чи Німці держали були свої діти в хаті, вині булиб хиба не панами, а простими жебраками. Від того є школи, щоб до них дітий висилати. А школи є висші і низші. Так нам не ставати вже на тім, що наша дитина скінчить на селі одну або дві кляси, навчить ся або не навчить ся читати, писати тай до сотки рахувати, але давати дитину до міських шкіл, до шкіл виділових, учительських семінарів, до ґімназій, до шкіл торговельних, промислових або хочби й до ремесла, бо годі, щоби всі були господарями. І так вже у нас, що загін то межа, а що буде дальше, як що прийде ся і ті загони ділити? Так лишить ся хиба народ без землі. Вийде на те, що на селі будемо числити чотири міліони халупників а по містах в усіх урядах, школах, фабриках, при варстатах, в склепах, одним словом, в бюрах, в ремеслі, промислі і торговлі займуть в будучности наше місце самі чуживці.

Наш народ буде ще більше стогнати а чуживці будуть ще більше, як дотепер, почувати себе панами, випираючи все і все автохтонний, український елемент та спихаючи його до ролі парвенія і раба.

До тої самої праці в хосен народу обовязані учителі. Не даром же звуть їх народними учителями. Як народні учителі повинні служити духом і серцем тому народови, повинні самі титулом свого званя і своєї місії нести в народ світло науки, а найкрасше сей обовязок сповнять тепер, як не лиш в школі але і поза нею будуть служити народови і попрацюють в тім дусі, щоб тому народови допомочи в його нужді, в його горю, в його руїні. Бо годі не запримітити, що підносять ся голоси нарікання, що не все учительство відчуває теперішне народне горе і йде нині на руку народови. Обнижена фреквенція нашої молодіжи в міських школах теж хиба не є і не може бути добрим свідоцтвом для нашої народної школи і її репрезентантів по селах, народних учителів.

Тому в пору ще накликуємо: Наближає ся новий шкільний рік. Се пора нашої духової сійби. Хочби нас не знать скілько стояло се труду, видатків, часу і праці, все одно. Зробім все, що лежить в наших силах, щоб в новім шкільнім році вислали ми можливо найвисше число нашої способнійшої молодіжи до міських шкіл усіх типів. Для ратованя її і підпомаганя потворім місцеві комітети чи педаґоґічні кружки, а в містах відчиняймо бурси, одним словом зберім всі свої сили на се, щоб нового року шкільного ми не змарнували. Де вже не можливо що небудь вдіяти, так не належить дальше „благоденствувати", а заздалегідь требаб подумати, чи в громаді по при школу, яка повинна і в часі війни навіть правильно функціонувати, не далось би відчинити підготовляючих курсів для тих хлопців чи дівчат, що рвуть ся до книжки, щоб тим чином направити лихо і в слідуючім вже шкільнім році віддати школі народну даниву і скріпити надшарпану через війну силу свого рідного народу.

Поступаймо так, щоб, коли вже мусимо нашими очима дивити ся на руїну нашого матеріяльного житя, так щоб бодай не дивили ся в будучности на тисяч разів страшнійшу руїну духового і морального житя.

Тому ратуйте нашу молодіж! Тому посилаймо наші діти до шкіл! Тому при надходячім новім шкільнім році подумаймо, що є се пора не лиш іспитів для молодого покоління, але і нашого іспиту, пора іспиту національної нашої свідомости і сили.

Проф. Грушевський про акт з 5. падолиста.

В 2—4 числах видаваного в Москві тижневника „Промінь" помістив проф. Михайло Грушевський інтересну статю п. з. „Розширене автономії Галичини" з якої видно, що закордонні Українці мали точні і вірні інформації про події в австрійській Україні та доволі тверезо їх оцінювали, тому й не було в них місця для ніяких злуд, ані розчаровань...

Проф. Грушевський пише:

Разом з проголошенєм самостійної Польщі того-ж самого дня, 23 жовтня, коли покладатись на точність депеш, — австрійський цісар, тепер вже покійний, звернув ся до міністра президента Кербера з рескриптом, котрим заповів розширене галицької автономії. „В той самий момент, коли творить ся нова держава з російських ґуберній" (окупованих австро-ґерманськими військами), цісар бажає, аби Галичина, яка понесла стільки жертв підчас сеї війни і заслужила „право на найгорячійшу батьківську опіку", дістала міцні підстави для свого національного й економічного розвитку — „права самоуправи в усім тім обсягу, який тільки може бути погоджений з приналежністю її до австрійської монархії". Він поручає отже міністрови-президентови виробити і внести в законодатній дорозі відповідний законопроект.

Сей акт і висловлені в нім гадки, а також і вражіня ним викликані ми зрозуміємо відповідно, коли його термінольоґію візьмемо зі становища галицьких Поляків — коли до терміну „Галичина" зробимо додаток: „та, котру представляє польське парляментарне коло", і будемо тямити, що тут іде мова про інтереси і бажаня польської людности Галичини, яка й досі вважає ся властивим її господарем у висших австрійських кругах, — властиво польські правлячі верхи і всі на кім спочиває їх пановане.

Їм сей цісарський рескрипт дійсно обіцяє сповнене їх найгорячійших бажань і домагань і ними буде оцінений як акт дійсно „найгорячійшої батьківської опіки". Він несе їм вість про „вилучене" чи „відкремлене Галичини" (wyodrębnienie Galicyi), що вважалось в сих кругах угольним каменем сили й значіня польського елементу в австрійських краях, єдиною певною запорукою його теперішнього „стану посіданя" в Галичині і будучих „здобутків", ґарантією тривкого панованя і культурного, економічного й національного розвитку — не тілько власним коштом, але й коштом инших народностий: української і так само жидівської. Від самого прилучення Галичини до Австрії в сім лежали мрії й пляни польських владущих верхів — шляхет-

ських, а потім і буржуазних „національно-демократичних“ кругів (з їх розвоєм і припущенем до політичної ролї й значіня), і з початком нинїшньої галицької автономії вони були сформуловані в резолюції польської соймової більшости галицького сойму 1868 р., яка потім все повторялась як прінціпіяльне домаганє польської політики в Австрії. Вона жадала, щоб на місце безпосереднього представництва галицької людности в віденськім парляментї заведено делеґацію галицького сойму для участи в рішеню певнах загально-державних справ (галицька людність, значить, не вибирала б послів до парляменту, але галицький сойм себ-то його більшість, висилає делеґатів з поміж себе, як висилають ся делеґації від віденського парляменту і угорського сойму для нарад над певними спільними справами); щоб намісник Галичини був відвічальний перед галицьким соймом; щоб Галичина була вилучена з під висшого судового трибуналу (сенату) віденського й дістала свій власний трибунал у Львові; щоб державні маєтки Галичини передані були в завідуванє галицької автономії. Сповнене сеї резолюції значило-б, що Галичина вся, польська й українська, перейшла-б у нероздільне і нічим необмежене володїнє польско шляхоцької соймової більшости, яка не тільки фактично (як тепер), але й формально держала-б у своїх руках адміністрацію краю; адміністрація ся вийшла б з усякої залежности від центральних орґанів держави; ні парлямент, ні центральне правительство не мало-б змоги контролювати її за мішати ся взагалї до місцевих відносин, і українська меншість, засуджена на те, щоб бути невеликою меншістю в соймі, не маючи ніякої змоги противити ся польській перевазі в краю, не моглаб мати ніякої помочи із боку центрального правительства або парляменту.

Зрозуміло, що з української сторони весь час ішла рішуча й різка опозиція сїй програмі „вилученя Галичини“ або „розширеня автономії“ її. Тільки деякі „угодовці“ чистої води, переконані, що з під польської переваги в Галичині Українцям, вирватись однаково ніколи не вдасть ся і краще їм уладити ся з нею й мирно дістати ріжні уступки й полекші, ніж бути переможеними в боротьбі й не дістати нічого, — з сих мотивів годили ся і з польською автономною програмою. Весь же політичний рух останніх десятиліть, одушевлений надіями на кращу будучність українського народу, перейнятий переконанем що до його рівноправности й рівновартности з народом польським, — він приходив під знаком рішучої й непримиреної опозиції тим польським змаганям до забезпеченя собі вічного панованя в Галичині.

Програмі польських автономістів, що сим вилученєм Галичини чи розширенєю автономією хотіли скріпити, увіковічнити й вінчати галицький устрій, його „суспільну єрархію“ — пановане польської шляхти, український демократичний рух противставляв, по перше — домаганє демократизації галицької автономії себто скасоване системи всяких привілеїв в представництві (соймовім, повітовім і громадськім) для суспільних верхів, — себто більших власників і заможнїйшої буржуазії. Власне сим привілеям завдячує свою перевагу польський елемент, а український через них зіставав ся в меншости не тільки в галицькім соймі, але і в повітових радах.

По друге, — Українці домагали ся подїлу теперішньої Галичини на її давнїйші, історичні і заразом етноґрафічні складові части, зовсім припадково й механічно звязані в одну провінцію при прилученю до Австрії: домагали ся відділеня східної, української, властивої Галичини (старого Галицького князівства, що за Польщі творило так званe „воєводство Руське“) від західньої, польської Галичини (старої Малопольщі — воєводства Краківського й почасти Сандомірського).

Через отсе недорічне сполученє в однїй провінції та в однім соймовім представництві двох ріжноплеменних областий, і через упривілейоване в представництві висших, польських громадських верств, український елемент в неподїльній, теперішній Галичині був засуджений бути національною меншістю, спадаючи в соймовім представництві часом нижче 10 проц. його, — а польський у всім грав ролю хазяїна краю. Коли-б східню Галичину відділено в осібну провінцію і устрій її демократизовано: переведено принціп горожанської рівноправности, — польський елемент у нїй перейшов-би на становище меншости, майже рівносильної і рівновартної з елементом жидівським, а елемент український, що перед війною все-ж становив в східній Галичині 60—70 проц. людности, хоч не відразу, то поволі міг би прийти до такого становища, яке належало йому по всякому праву як чисельній більшости в своїм корінним краю. До сповненя-ж сих умов — до подїлу Галичини і демократизації її устрою, демократичні українські круги вважали потрібним противитись всякому розширеню галицької автономії й збільшеню прав галицького сойму, а стояти за можливо ширшу контролю і участь в галицькій управі центральних орґанів — парляменту і міністерств. Коротко сказавши — в противставленю до польських автономістів вони являлись централїстами, не вважаючи на всї награваня польських публіцистів і політиків на таких благозвучних термінах, як автономія, розширенє самоуправи, „боротьба з скостенїлим бюрократичним централізмом“, і т. д. Супротив польської шляхотської автономії навіть німецький бюрократичний централїзм, галицькими Українцями вважав ся користнїйшим, — тим більше, що йому однаково мусів прийти кінець, польський же автономізм всяко забезпечав себе на довгі віки.

Правда, в останніх роках перед війною провідники української національно-демократичної партії, з котрими в тім ішов разом і радикальний клюб, і ще більше — буковинські посли (що нездовго перед тим перевели у себе національний компроміс, признавши широкі права місцевим Полякам), — зійшли з того принціпіяльного становища, яке я тільки що схарактеризував. Під впливом ріжних обставин і міркувань, на котрих не можемо спинятись в рамках сеї статі,[1]) вони пішли на угоду з Поляками в справі реформи галицького сойму і галицької автономії взагалї, і прийняли її формально з початком 1914 р.

Реформа ся значно поширювала те становище, яке в той момент український елемент фактично займав в галицькій самоуправі і соймовім представництві: вона уставляла напр. поділ соймових мандатів, з котрих забезпечила галицьким Українцям 27 проц. себто 61 посольський мандат, відповідне число місць в „виділї краєвім“ (земській управі, вибираній соймом) і всяких соймових комісіях і орґанах. З сього боку угода головно й оцінювалась тими ґрупами, які йшли на сю реформу. Але з принціпіяльного становища вона мала дуже небезпечні сторони, на які не переставали вказувати ґрупи, які обстоювали стару принціпіяльну політику.

Не вважаючи на всї застереженя українських національних демократів, що вони роблять сю угоду для даного моменту, не зрікаючись своєї програми maximum угода ся мала значінє капітуляції галицьких Українців перед польською геґемонією. Вони мирили ся з становищем меншости, доведеної до 27 проц. в своїй політичній вазї, тим часом як становили фактично людність рівночисленну з польською. Вони, хоч і з ріжними поправками, приймали клясовий, недемократичний характер галицької самоуправи. Вони мирили ся з неподільністю Галичини, відсуваючи в далекі перспективи жаданє розділу Галичини. З сього боку, очевидно, оцінювала сей компроміс польська сторона, задля сих принціпіяльних вартостий згоджуючись на ріжні реальні уступки в даніім моменті.

На се й вказували такі орґани як Літ.-Наук. Вістник, Рада, — але провідники галицької національної демократії, маючи в своїх руках місцеву пресу й національні інституції, злегковажили всякі остороги і всю опозицію, і в лютім 1914 р. формально прийняли сю угоду, давши таким чином польській стороні акт великого значіня в критичний момент (всеї ваги котрого, розуміеть ся, в тій хвилї не можна було предвидіти). Поляки могли тепер при кождій нагоді покликатись на нього, як на формальне признане з української сторони польських прав на геґемонію в цілій неподільній Галичині й ужити його за опору для своїх змагань до вилученя Галичини і замкненя її в автономне, неприступне для всяких сторонніх впливів і мішань політичне тїло.

(Кінець буде.)

[1]) Статї на сі теми міщені в Літ.-Наук. Вістнику в 1913—4 рр. можуть увести в сі питаня; чимало до сих справ можна знайти і в недавній статї про галицьку самоуправу заступника голови українського парляментарного клюбу дра Т. Окуневського в „Украинской Жизни“, кн. Н-р. 6—8.

З тернопільського побоєвища.

Мене остерігано вправдї перед їздою в Тернопільщину, але туга за родиною та цікавість перемогли. Дня 15-го серпня виїхав я зі Львова о годині 8·20 рано зелїзницею, прибув до Золочева около 11·30, а о годині 4-тій по полудни опинив ся в Озірній.

Від Зборова приймає околиця відмінний вид. Поля вкриті безлічю дротяних кільчастих перепон, або стрілецькими ровами, з яких не один є твором мистецтва. Поля неуправлені, села понищені, хати порозвалювані. Тут розгрывали ся важкі бої і царила смерть.

На стації в Озірній заносить вонию поганої течі, якою московські війська обляли сіль, бо не хотіли лишити її нашій армії. Біля стації, якої будинок зруйнований, множество добичі у видї дерева, кільчастих дротів, гармат і возів. — Німецькі війська подбали вже о муку, якої тисячі мішків лежать один на другім і творять кільканайцяти-метрову гору.

Їдуть вози, привозять ранених автомобілями. На спокійній колись стації гомін, крик, гуркіт возів і автомобілїв, іржане коний, голоси і перекликуваня війська.

Поїзд відїздив до Тернополя допервa ночию, тому з невеликим трудом дістав ся я на автомобіль і ним поїхав в дальшу дорогу. Брукований деревом доїзд до місточка Озірної направляють жовніри, почім йде мурована дорога, доволї гарно удержана. Коли вже околиця від Зборова до Озірної викликувала вражінє пустинї, то те саме можна сказати про цілий простір від Озірної до Тернополя.

Десятки тисяч морґів землї лежать облогом, ліси повирубовані, хати розбиті і спалені. І серед тої пустанї манять око невеличкі загони селянських ґрунтів, покритих дозріваючим вівсом, ячменем і гречкою, які свідчать про геройзм нашого простого народа, головно жіноцтва і дітвори, що серед ґранатів та гарматних куль управляли землю, ночами збирали збіже та на власних плечах переносили його до своєї загороди.

Лихо господарила Росія на Поділю. Я читав нераз по московських часописях, що прислано збіже на засіви з глибокої Росії, але те насїнє — як кажуть — щезало по дорозї, земля лишала ся незорана і незасіяна... а вслїд за тим росла в нечуваний спосіб дорожня.

В серпни 1914 року застала Росія на Подїлю чимало збіжа та ще своєї муки привезла. За кільоґрам найкрасшої муки плачено тодї 20 копійок, за кільоґрам мяса 50 коп. За пшеницею ніхто в роцї 1914 не питав, а ціна кірця пшеницї в роцї 1915 доходила до девяти рублів. Та саме тому, що величезні простори стояли необсіяні, дорожня росла бо російські зелїзницї не були в силї доставити муки і мяса. Дійшло до того, що в роцї 1917 плачено в Тернопільщинї у вільній торговлї за кільоґрам муки два рублї, за корець пшеницї 60—80 рублів, за корець жита 40 рублів, ячменю і вівса 35—40 рублів, за кільоґрам мяся три рублї, за курку чотири рублї, за гуску 6—9 рублів, за літру молока 40—50 коп., сметана 2 рублї 80 коп., сира 1 рубель 40 коп. — У кооперативних спілках можна було купити муку дешевше, але такі спілки були для більшости населеня замкнені. За господарський віз плачено 300 рублів, за пару коний 800—1000 рублів, за корову 500 до 600 рублів. Доказом безголовної господарки Росії були ціни цукру. Держава, звісна зі своїх славних цукроварень, так мало подбала про бураки, що в цілій Росії замітний був брак цукру. В Тернопільщинї плачено за кільоґрам цукру 5 рублів 50 коп до семи рублів. Коли я впевняв людий, що в Австрії ціна кільоґрама цукру виносить 1 кор. 20 сот., вони не хотіли сему дати віри.

Не дописала господарка Росії, але виявило ся рівночасно, що велика посїлість в часї такої катастрофи, якою є війна, не в силї вести правильної господарки з причини недостачі рук до роботи. Селянин ночи не доспить, а землї облогом не лишить; як коня не стане, корову запряже до плуга, або рискалем скопає і засїє, — всего того не може зробити дідич на більшій посїлости. Наслїдком сего росте перед нашими очима великий суспільний проблем, який виступив ще більше ярко в Румунії.

Недавно вичитав я в „Reichpost i“ з дня 14. марта 1917 року статю Оттона Ґерстнера під прозаїчним заголовком: „Mamaliga!“, в якій великий знавець відносин в Румунії розвинув образ невідрадних відносин серед тамошного селянства. — Він звернув увагу на те, що з 10.558.819 гектарів продуктивної землї в Румунії в р. 1905 було власностю:

корони	129.555
держави	1.403.298
громад і фондацій	575.791
а приватних людий	8 650.175

Приватна власність належала до дідичів (в числї 2000 осіб), що мали понад 100 гектарів і виносила 4.016.445 гектарів

Дідичі, що мали 10—100 гектарів заняли землї 1,490.085 гектарів.

Селянство (7 і чверть міліона людий) 3,163.645 гектарів.

Коли дідичі вели понад 44 000 господарств, селянська власність мала 926 000 ґаздівств, так що на родину, зложену з пяти голов, припада ли 3 гектари. (Далі буде).

Війна.

Могучі наступи Італійців. Успіхи під Чернівцями.

ВІДЕНЬ, 27 серпня. — З воєнної пресової кватири доносять:

Монте Сан Ґабрієле було вчера знов предметем неприятельських наступів. Геройські оборонці відперли 15 неприятельських приступів, по части в борбі на ручні ґранати. 230 бранців дісталось в наші руки. Нині звертає ся проти тої гори огонь артилерії і метачів мін. До полудня наступів п хотя не було. Також на схід від Луцка відперли ми 8 наступів піхоти, виконаних по дошільнім артилерійнім приготованю. На високорівні Красу лише борба передних сторожий та руйнуючий огонь.

На сугорбі Баінзіцца.

ВІДЕНЬ, 27 серпня. Воєнна пресова кватира подає:

Італійські наступи на високорівні Баінзіцца—Гайлігенґайст тревають дальше з невменшеною нагальністю. Неприятеля відперто. Також всі його підприняття проти Монте Сан Габріеля безуспішні.

На Сході в области Чернівців.

БЕРЛІН, 27. серпня. — Бюро Вольфа доносить:

На сході наш наступ дав нам в посіданє важні становища на схід від Чернівців. Досі як добичу зголошено понад 1000 бранців і 6 гармат.

ВІДЕНЬ, 27. серпня. — З воєнної пресової кватири подають: На північний схід від Чернівців переведено з успіхом поправу становища.

З російсько-румунського фронту.

ВІДЕНЬ (Ткб.). З воєнної пресової кватири подають:

Здобуваючи приступом неприятельські становища на північ від Сове', німецькі війська забрали 110 бранців та здобули 4 скоростріли і 1 метач ґранатів. Між Серетом і Дністром оживав час від часу огонь ворожої артилерії. Також в напрямі Гусятина розвинули Росіяни сильну діяльність артилерії всіх калібрів. Огонь робив враживе приготовлень до підприняття. — Коли наша артилерія розпочала руйнуючий огонь на протилежні нам неприятельські рови, ворожа артилерія сейчас замовкла. Дальше на північ при ограничених обсерваційних умовах боєва діяльність була мала.

З західного фронту.

БЕРЛІН, 27. серпня. — Бюро Вольфа доносить:

У Фляндрії розбив ся рано сильний англійський наступ під Іперн. Пополудни була сильна боротьба артилерії на північний схід від міста. Перед Верденом в ранних борбах Beaumont лишилось в наших руках.

З німецько-француського побоєвища.

На Chemin de Dames і в західній Шампанії від часу до часу більш оживлена боротьба артилерії. На південь від Ailles частинні француські наступи наслідком ділання нашого оборонного огня не могли зблизитись до наших перешкод. Перед Верденом на захід від Мози загалом панував спокій. На східнім березі ведено боротьбу до пізної ночи. Наступи Француків, які слідували по руйнуючім огни коло Beaumont в лісі Fosse і Chaune виперли були нас з початку з Beaumont за з части ліса. Протинаступом відзискано село і часть ліса та взято кількасот бранців. Вечером рушало француське військо опять до наступу, що довів до борб о Beaumont, які ще в ході. Між долиною Мози і гостинцем з Beaumont до Vacherauville всі француські наступи не повелись.

Потоплено.

БЕРЛІН (Ткб.). Урядово доносять:

На Атлянтійськім Океані і в Біскайськім Заливі поновно затоплено 8 пароходів. — По кількагодиннім боротьбі затоплено американський пароход, який був узброєний двома гарматами по 7·5 цм. Полонено капітана, підофіцира і 4 людий до обслуги тих гармат. — Всі вони належали до американської воєнної марнарки.

В Біскайськім заливі підводне судно звело борбу з кораблем, уладженим як засіка на підводні судна, який їхав під невтральною еспанською фляґою. Корабель той одержав 3 цільні стріли, підводне судно вийшло ціле.

БЕРЛІН (Ткб.). Урядово доносять: Нові успіхи підводних суден: На північнім воєннім тerені 21.000 тон.

Революційний рух в Греції.

АТЕНИ (Авас). На дуже бурливому засіданю грецької Палати заявив Венізельос, що революційний рух, се одинокий середник, щоб приневолити короля до признаня волі народу. Мимо того правительство уважає своїм обовязком переговорювати ще з королівством.

Державна конференція в Москві.

БЕРЛІН. З Стокгольму доносять: При великій участи людий відкрито в суботу в Москві російську державну конференцію. Прибули: Керенський, Чернов і Плеханов, Аксентєв і Некрасов.

МОСКВА. (П. А.). Около 3 год. пополудни отворив конференцію Керенський промовою. Сю промову почав від заяви, що правительство скликало горожан не на політичні наради, або щоби обговорити партійні спори, але щоби їм отверто і явно сказати правду, чого ожидає вітчина і як дуже вона в теперішнім часі терпить. Кожду пробу визискати конференцію на те, щоби атакувати революційну і народну власть, що є втілена в тимчасовім правительстві, здусить ся без милосердя огнем і мечем. Революційна власть опирає ся на безмежнім довірю народа і мільонів жовнірів. Дальше говорив Керенський про російську армію і про геройство офіцирів і про відкинене пропозиції окремого мира. Обговорюючи справи національностей, запевняв, що правительство додержить всі обітниці. В фінляндській справі сказав, що правительство силою перешкодить новому отворенню фінляндського сойму.

По Керенськім промовляли инші міністри, між ними Некрасов і Прокопович. Некрасов сказав: Не всі здобули ся на жертву самовідреченя і забули про внутрішні спори. Деякі національности не шукають свого добра в тісній лучности з рідним краєм, але в сепаратистичних аспіраціях. Цілою силою перешкодимо всякій пробі використати народне нещастє Росії.

Прокопович представив надзвичайно трудне положене краю на точці засмотреня в середники поживи. Можливо — говорив — що в вількох провінціях нестане хліба.

Розпучливе положене.

МОСКВА. (Ткб.). „Новое Время“ витає московську конференцію як послідню надію врятовання держави. Дневник малює образ розпучливого положеня держави, вказує на події на ризькім фронті, на бунт в Фінляндії на заяву Винниченка і на те, що у фінляндській Центральній Раді з чотирох членів прихильних до Німців. Дневник кінчить: держава представляє страшний образ розпаду.

Повитане митр. Шептицького у Відни.

Про приїзд митр. Шептицького приносять віденські часописи слідуючі подрібиці. Крім українських депутацій явили ся на двірци шеф секції мін. просв. Феш правит. радник Нідермейєр, президент поліції Гаф, начальник стації Заваділь і радник поліції Ляйтер.

Митрополита повитав голова УПР. слідуючими словами:

Ваша Ексцеленціє! Високопреосвященний Архієрею! Добродію і батьку народний!

Коли перед близько 3 роками розійшла ся по світі вість, що голову руско-катол. церкви митрополита ґр. Андрея Шептицького забрали російські наїздники зі Львова до Росії в неволю, хотя він нічим против Росії не провинив ся, а тілько вірно і рівно сповняв свої обовязки супротив своєї церкви і своєї держави, загальний сум і жаль обгорнув всю австрійську Україну. Руско-катол. церква оплакувала свого голову, український-руський нарід — без ріжниці віри свого опікуна і провідника, ба і держава та Монарх понесли страту в особі начальника одного з важнійших віросповідань, одного з тайних радників, з членів державної ради і одного з найвизначнійших горожан. Українсько-руський нарід в цілій Австрії ба і за океаном з неустанним неспокоєм, жалем і тугою надслухував кождого голосу з Росії о доли свого страдальця і старав ся з можливою осторожністю особливо через поодинокі приватні особи засягнути бодай дрібної вістки про пильно стереженого вязня.

Дізнаючо відчували неприсутність свого добродія позбавлені попередної опіки наші народні інституції, гуманітарні, наукові і економічні, відчувала наша убога перше так щедро спомагана молодіж шкільна, відчували наші артисти і многі, многі инші, потребуючі якої чи такої помочи; цілая суспільність наша то тревожила ся то ободрювала ся на донесеня о ліпшім чи гіршім положеню далекого засланця, о стані його здоровля, о переводженю з одного місця в друге, о стісненю чи звільненю неволі. Серед загального суму але й покріпляючи себе надіями обходили ми тут на чужині 50-ті роковини уродженя нашого Андрея. На жаль всі заходи нашої, іменно нашої, репрезентації, виєднати через міністерство заграничних справ увільнене або виміну многоважного невільника, розбивали ся о опір російського царського правительства. Аж наконець, завдяки опамятаню російського і пробудженю українського народу, прийшов день визволеня, день чистої повної радости, із визволенєм російської України. І сама Росія поклонила ся відтак перед тим, котрого щойно її керманичі-гнобителі держали в неволи. Тепер австрійська Україна має свого достойного любимця вже постійно у себе, та не яко страдальця, але яко тріюмфатора, і витає його радісно і складає йому найглубший поклін і бажане йому, щоби дізнав повної відплати за свої труди і страданя, за все добре, що зділав, і за все лихо, що терпів, і щоби видів найкраслі плоди своєї догерішної і своєї дальшої будучої діяльности — на щастє і гаразд для всего народу, для церкви і держави, та всеж і на повне задоволене для себе. Отсим витаючи Вашу Ексцеленцію, хоч ще не на рідній землі, але вже межи рідними людьми, кличу з глубини серця: Митрополит ґр. Андрій Шептицький нехай живе многая і многая літа!

З днем 6. вересня здержимо висилку всім, котрі до тої пори не вирівнають залеглости і не пришлють предплати за вересень.

НОВИНКИ.

— **Свято Успеня Пр. Богородиці.** Вчера, в свято Успеня Пр. Богородиці, відбув ся традиційний відпуст в так зв. „Волоській“ церкві. Тисячі людий, майже виключно женщин, прибуло з близьких і дальших околиць Львова, щоби в старинній українській святини помолити ся будьто за дорогих на війні, або в полоні, будьто о скорий мир, будьто за душі тих, що вже впали на полі битви, осиротивши хто жінку, хто маму... Зароїлась „Руська“ улиця, принимаючи хвилево мішаний місько-сільський вигляд. По полудни вернуло всьо до старого ладу.

— **Митрополит Шептицький на послуханю у Цісаря.** Цісар приняв в понеділок на спеціяльній авдієнції Митрополита Андрея графа Шептицького.

— **Українські виділові школи.** В справі української виділової школи у Львові подає отсим до відома управа народної школи ім. Шашкевича слідуюче розпорядженє ц. к. шкільної окружної ради з дати 28. серпня 1917 р., ч. 3.910:

„Вп. пан президент міста Львова позволив на оголошене вписів до першої виділової кляси мужеської і жіночої в отсім шкільнім році“.

Так отже на основі сего рішеня відчиняєть ся з початком отсего шкільного року перші дві публичні українські виділові школи на галицькій Україні, в яких українська молодїж буде могти побирати науку в рідній мові. Ся подія повинна вплинути безперечно на збільшене фреквенції в сій школї, тим більше, що відчинене виділових кляс на разї є зависиме від приписаного шкільним законом числа молодїжи (по 30 дітий) до кождої кляси.

Істноване і розвій повстаючих шкіл буде отже зависиме від самої української суспільности.

— **Відзначеня.** Олена Залїзняк і Олена Бассараб, дістали срібну медалю з военною декорацією.

— **Постанови про поворот виселенців.** Віденська ц. к. Дирекція поліції оповіщує:

Ц. к. міністерство внутрішних справ рескриптом з д. 6. серпня 1917 р. ч. 48635 створило отсї повіти для повороту виселенців:

Городок, Перемишль, Мостиска, Львів, Жовква, Рава руська, Долина, Сколе, Ліско з виїмком громад Балигород, Лютовиска і Устріки долїшні, Турка з виїмком міста Турки, дальше всї громади сокальського повіту, положені на захід від Буга і замкнені доси для повороту громади повіту горлицького: Стражівку, Лужну, Незнаєву і Мшанку.

Взиваєть ся всіх тих виселенців, які в хвили вибуху війни мешкали постійно в однім з вичислених повітів а не є нездібні до працї і не мають зарібків ні засобів до удержаня, щоби вернули до своїх давних осідків.

Для повороту до тих повітів обовязують отсї постанови:

I. Кождий виселенець із згаданих повітів, о скільки що до його особи не заходять перешкоди поліцийні, одержить у дотичних властий у Відни: в. ц. к. Дирекції поліції, потрібний до подорожі пашпорт, о скільки при тїй подорожі мають бути переступлені границї тїснїйшої военної области.

II. Особи, що побирають підмогу для виселенців одержать після повороту до свого давного осідку ту підмогу ще через два місяцї в своїм старостві, зглядно власти політичній, за предложенєм потвердженя, що вони доси таку підмогу побирали.

III. Особи, що побирають підмогу для виселенців, або особи зовсім убогі одержать полекшу безплатної їзди зелїзницею і безплатного перевозу свого майна на основі виставленого дирекцією поліції порученя на вільну їзду і вільний перевіз річий.

Безплатний поворот і перевіз річий і дальшу виплату підмог одержать виселенцї лише під тим услівєм, коли всї члени родини, які живуть разом, о скільки походять із наведених в горі повітів і були спільно приміщені, вернуть рівночасно і спільно домів, і коли найдальше в четвер дня 20 вересня 1917 р. розпічнуть подорож, або найдальше дня 27 вересня 1917 р. зголосять ся в старостві свого постійного осідку, що вернули домів.

Вертаючі виселенцї мусять виказати ся, що були щеплені на віспу.

Близші поясненя що до вільної їзди і вільного перевозу річий одержать виселенцї в Дирекції поліції, в бюрі для виселенців.

Виселенцї, які перед вибухом війни мешкали в однім з вичислених на вступі повітів а в означенім реченци не повинують ся сему візваню до повороту, тратять для пізнїйшого повороту право вільної їзди і вільного перевозу річий а крім того дальшу державну підмогу.

Отворене дальших повітів Галичини і Буковини для повороту виселенців буде в своїм часї оголошене.

ОПОВІСТКИ.

Середа, дня 29. серпня 1917.

Нинї: 29. серпня гр.-кат. Пер. Обр. Г., римо-кат. Усїк. г. І. Кр.

Завтра: 30. серпня гр.-кат. Мирона мч., римо-кат. Исахіма.

○ Вп. Членів секції орґанїзацийної комітету для повитаня Митр. Шептицького просить ся явити в комплетї в четвер (30. 8. с. р.) о год. 6 вечером в малій сали тов-а Лисенка на нараду в справі повороту Митрополита — голова секції Й. Дрималик

З німецького звідомленя.

З дня 28. серпня 1917.

Східний фронт:

Фронт баварського князя Леопольда:

Від Двини до Днїстра тільки в деяких відтинках жива боева діяльність.

На північнім березї Пруга взяли надренські, баварські і австро-угорські полки приступом сильно укріплені російські становища на високорівнї Дольжок і село Бояни. Упертий опір Росіян на горбах на північний схід від Дольжок зломано вечером по тяжкій боротьбі. В наші руки дістало ся звиш 1000 бранців, 6 гармат і більша скількість скорострілів. Втрати відкиненого поза відтинок Рокітни неприятеля є тяжкі.

Фронт ґенерала полковника арх. Йосифа:

На північ від Совеї в долинї Сушіци наші наперед висунені відділи усунув переважаючий ворожий наступ з недавно здобутої гори.

Фронт маршалка пільного Макензена:

В деяких відтинках оживлена діяльність артилерії.

Македонський фронт:

Між Преспа і озером Дойран відживав кількакратно огонь. На захід від Вардару коло Люмніци наступаючі ворожі відділи відперли болгарські сторожі.

На західнім фронтї:

Фронт пруського наслідника престола:

В західній части Шмен де Дам старали ся Французи на дорозї Алеман—Сансі на ширину полку виступити до наступу, але огнем відогнано їх. На полудни від Куртежон і на полудневий схід від Ель були підприняті наступаючих військ для нас успішні. Перед Верденом була в день тільки слаба боева діяльність, коли покінчено ранїшні бої коло відзисканого нами села Бомон. Приведені звідти полонені належали до трьох французьких дивізій. Вечером знов значно змогла ся на східнім березї Мози артилерійна борба. При безуспішних частинних наступах, піднятих на захід від дороги Бомон—Вокровіль, потерпіли Французи дійимаючі втрати.

Надіслане.

За сю рубрику редакція не відповідає.

Оголошеня.

Видає і відвічає за ред.: Др. Сидір Голубович. Друкарня А. Ґольдмана, Львів, ул. Сикстуська 19.